

TIGER

Transformation, Integration, and Globalization Economic Research
Centrum Badawcze Transformacji, Integracji i Globalizacji

“Nowa gospodarka” a transformacja

Redakcja naukowa

Marcin Piątkowski

Warszawa 2003

**Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania
im. Leona Koźmińskiego**

Spis treści

Spis treści..... 2

Wprowadzenie..... 4

**Część I: Wpływ technologii informatycznych i telekomunikacyjnych (TIT)
na wzrost gospodarczy..... 7**

Dirk Pilat, Anita Wöfl: Technologie informatyczne i telekomunikacyjne (TIT) a wzrost
gospodarczy – nowe dowody z analiz porównawczych..... 8

Jukka Jalava: Produkcja i użytkowanie TIT w Finlandii, 1975-2001..... 40

Marcin Piątkowski: Wkład inwestycji w TIT we wzrost gospodarczy i wydajność pracy w
Polsce w latach 1995-2000..... 54

Teet Rajasalu, Anton Laur: Wkład “nowej gospodarki” do wzrostu gospodarczego Estonii a
konwergencja z gospodarką europejską..... 78

Część II: TIT i ich rola w restrukturyzacji gospodarki..... 97

Andrea Szalavetz: Tertiaryzacja przemysłu wytwórczego i rola TIT w drugiej fazie
restrukturyzacji..... 98

Jacek Brdulak, Jakub J. Brdulak: Zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwach “nowej gospodarki
transportowej” Polski..... 111

Beata Świecka: “Nowa gospodarka” a transformacja sektora bankowego w krajach
posocjalistycznych..... 124

Część III: Determinanty absorpcji TIT..... 132

George R.G. Clarke: Wpływ typu własności i zagranicznej konkurencji na rozpowszechnianie
się internetu w krajach posocjalistycznych..... 133

Ioannis Kessides, Jos Verbeek, Bank Światowy, Warszawa-Waszyngton, Polska-USA:
Regulacje w sektorze telekomunikacyjnym zorientowane na inwestycje..... 157

Patrice Muller, Pau Salsas: Użytkowanie Internetu w krajach transformacji: determinanty
ekonomiczne i instytucjonalne..... 170

Richard Sanders, Chen Yang: Chińska droga do “nowej gospodarki”: podejście instytucjonalne
199

Część IV: “Nowa gospodarka”: uwarunkowania, ograniczenia, perspektywy 232

Krzysztof Piech: “Nowa gospodarka” – nowy system gospodarczy czy etap w kierunku
budowania gospodarki opartej na wiedzy?.....233

Lech W. Zacher: Dochodzenie do “nowej gospodarki”: etykiety, modele, wzorce, strategie i
polityki.....251

Dariusz Dziuba: Sektor informacyjny w “nowej gospodarce”..... 262

Anna Zorska: Globalizacja i “nowa gospodarka”: zewnętrzne uwarunkowania dla powiązań
gospodarczych krajów Europy Środkowej i Wschodniej..... 276

Grzegorz W. Kołodko: “Nowa gospodarka’ – szanse i wyzwania”..... 295

Noty o autorach..... 303

Wprowadzenie

“Nową gospodarkę” można zdefiniować jako gospodarkę charakteryzującą się wysoką stopą wzrostu gospodarczego i wydajności pracy, stymulowaną przez technologie informatyczne i telekomunikacyjne (TIT), których wszechstronne możliwości zastosowania wpływają na zmianę modeli gospodarowania i działania całej gospodarki. Rewolucja w TIT jest rezultatem znaczącej poprawy jakości i wydajności produktów i usług TIT połączonej z jednoczesnym szybkim spadkiem ich cen.

Pomimo ostatnio odczuwalnego światowego spowolnienia gospodarczego i spadku inwestycji w TIT, postęp technologiczny będący u źródła “nowej gospodarki”, nie zatrzymał się – będzie on nadal szybko postępował, teraz i w przyszłości. Dlatego też, pomimo obecnego pesymizmu i faktu, że wkład TIT we wzrost krajów posocjalistycznych wydaje się być do tej pory nieznaczący, w długiej perspektywie TIT stanowią ogromny potencjał dla szybszego wzrostu gospodarczego, podniesienia wydajności pracy i - w konsekwencji - wyższego poziomu życia w krajach posocjalistycznej transformacji.

Relatywnie niski poziom rozwoju gospodarczego, w połączeniu z zacofaniem technologicznym, paradoksalnie stwarza dla krajów posocjalistycznych dużą szansę na skokowe przyspieszenie rozwoju. Dzięki absorpcji, naśladowaniu i wykorzystaniu wiedzy, idei, narzędzi, rozwiązań organizacyjnych oraz najnowocześniejszych technologii wypracowanych w krajach wysokorozwiniętych, gospodarki posocjalistyczne mają szansę “przeskoczyć” kolejne stadia rozwoju i w konsekwencji znacząco zwiększyć tempo wzrostu gospodarczego. “Niecielesna” natura nowych technologii, oparta na zapisach elektronicznych, może – w przeciwieństwie do tradycyjnych czynników produkcji – być kopiowana i transferowana po znikomych kosztach, co jeszcze bardziej powinno przyspieszyć proces absorpcji TIT.

Jak jednak ten potencjał wykorzystać? Jakie są szanse i zagrożenia? Czy rzeczywiście TIT stanowią dla krajów posocjalistycznych szansę dla szybszego wzrostu? Jak duży jest ten potencjał? Czy TIT miały do tej pory wpływ na wzrost gospodarczy w tych krajach? Jaką rolę mogą spełniać nowoczesne technologie informatyczne w przyspieszeniu restrukturyzacji posocjalistycznych gospodarek? Jakie aspekty społeczne, ekonomiczne i instytucjonalne determinują produktywne wykorzystanie potencjału TIT? Czy można szybciej doganiać świat dzięki absorpcji nowoczesnych technologii mimo słabej infrastruktury materialnej, braku regulacji i dojrzałych instytucji, niedoborów kapitału, niskiego poziomu kwalifikacji siły roboczej, w tym niskiej znajomości języka angielskiego? Jakie rodzi to konsekwencje dla polityki gospodarczej? I wreszcie, czy “nowa gospodarka” może przyspieszyć transformację?

Odpowiedzi na tak postawione pytania prezentuje niniejsza książka, będąca dorobkiem trzeciej już edycji międzynarodowego projektu badawczego prowadzonego przez Centrum Badawcze Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER, afiliowane przy Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego w Warszawie (WSPiZ). Kulminacją projektu badawczego była międzynarodowa konferencja pt. “Nowa gospodarka’ a posocjalistyczna transformacja”, która odbyła się w dniach 10-11 kwietnia 2003 roku w WSPiZ w Warszawie. Telekomunikacja Polska S.A. została mecenasem projektu. Sponsorami konferencji był PKN Orlen, SAP Polska, Prokom Software S.A., Microsoft i Siemens.

Książka składa się z referatów napisanych przez ekspertów z takich organizacji i instytucji jak OECD, Bank Światowy, London Economics, Uniwersytet Helsiński, Węgierska Akademia Nauk, Politechnika Tallińska, University College London i University College Northampton z Wielkiej Brytanii oraz Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Handlowa, Uniwersytet Szczeciński i WSPiZ.

Pierwszą część książki, zajmującą się wpływem technologii informatycznych i telekomunikacyjnych (TIT) na wzrost gospodarczy, otwiera referat Dirka Pilata i Anity Wöfl

z OECD, w którym przedstawiono dowody na istnienie silnych zależności pomiędzy wykorzystaniem technologii informatycznych a przyspieszonym wzrostem gospodarczym w wybranej grupie krajów OECD w latach 1990. Autorzy referatu argumentują, że warunkiem wykorzystania potencjału nowoczesnych technologii nie jest wcale tylko i wyłącznie produkcja TIT, ale przede wszystkim umiejętność ich produktywnego wykorzystania w pozostałych sektorach gospodarki. Efektywne użytkowanie TIT na poziomie przedsiębiorstw nie jest to jednak możliwe bez wprowadzenia odpowiednich zmian organizacyjnych i podniesienia poziomu kwalifikacji pracowników. Do podobnych wniosków dochodzi Jukka Jalava z Uniwersytetu Helsińskiego, który wskazuje na coraz wyższy udział TIT we wzroście gospodarczym Finlandii wynikający nie tylko z potęgi Nokii, ale i z umiejętnego wykorzystania TIT w wielu innych branżach przemysłu i usług. Marcin Piątkowski z Centrum Badawczego TIGER, WSPiZ, w swoim referacie przedstawił pionierskie, ilościowe szacunki wkładu inwestycji w TIT do wzrostu gospodarczego i zmian wydajności w Polsce w latach 1995-2000. Okazuje się, że dzięki znacznym inwestycjom w kapitał TIT w latach 90., stymulowanym przez znaczny niezaspokojony popyt na nowoczesne technologie i ich znaczny spadek cen, udział kapitału TIT we wzroście gospodarczym i poprawie wydajności pracy pod koniec dekady był już znaczący. Teet Rajasalu i Anton Laur z Politechniki Tallińskiej analizowali przypadek Estonii – lidera wśród krajów posocjalistycznych w rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Pomimo wielu sukcesów we wprowadzaniu technologii informatycznych do administracji publicznej, edukacji, przemysłu i usług, autorzy twierdzą, że dotychczasowy wpływ TIT na wzrost gospodarczy i na przyspieszenie konwergencji z krajami UE był ograniczony.

W drugiej części książki, poruszającej zagadnienia roli TIT w restrukturyzacji gospodarek krajów posocjalistycznych, Andrea Szalavetz z Instytutu Światowych Studiów Ekonomicznych Węgierskiej Akademii Nauk argumentuje, że trwający proces transformacji sektora wytwórczego w kierunku sektora usług, w którym to procesie główną rolę pełnią nowoczesne technologie, wskazuje na to, że TIT mogą mieć duże znaczenie dla przyspieszenia restrukturyzacji. Jacek i Jakub Brdulakowie ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie w swoim referacie przedstawili studia przypadków wykorzystania TIT w przedsiębiorstwach sektora transportowego w Polsce. Wynika z nich, że zarządzanie wiedzą przy wykorzystaniu TIT w nawet najlepszych przedsiębiorstwach sektora spedycji, transportu i logistyki jest nadal dopiero na początkowym etapie. Beata Świecka z Uniwersytetu Szczecińskiego z kolei wskazuje dowody na szczególnie ważną rolę TIT w przeobrażeniach sektora bankowego w Polsce i w pozostałych krajach posocjalistycznych.

Referat George'a Clarke'a z Banku Światowego otwiera następną część książki, która omawia czynniki determinujące absorpcję i rozpowszechnianie się TIT. Na podstawie badania przeprowadzonego wśród przedsiębiorstw w posocjalistycznych krajach Europy Wschodniej i Azji Środkowej, George Clarke wykazuje, że dostęp do Internetu jest bardziej rozpowszechniony wśród przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego niż wśród przedsiębiorstw z całkowitym kapitałem krajowym oraz, że lokalne przedsiębiorstwa konkurujące z firmami zagranicznymi produkującymi w kraju lub z importem częściej mają dostęp do Internetu niż pozostałe firmy lokalne. Patrick Muller i Pau Salsas z London Economics argumentują, że korzystanie z Internetu w krajach Europy Środkowej i Wschodniej w można w dużej mierze wyjaśnić różnicami w PKB per capita, otwartością gospodarki na handel zagraniczny, poziomem wykształcenia, liczbą abonentów telefonii komórkowej, kosztami miesięcznego abonamentu telefonicznego dla gospodarstw domowych, poziomem swobód politycznych i obywatelskich, oraz stanem transformacji sektora telekomunikacyjnego. Jos Verbeek i Ioannis Kessides z Banku Światowego analizują rolę regulacji w sektorze telekomunikacyjnym we wspieraniu rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej. Autorzy twierdzą, że wykorzystanie przez kraje posocjalistyczne najlepszych doświadczeń wypracowanych przez kraje wysokorozwinięte dotyczących

liberalizacji rynku telekomunikacyjnego pozwoliłoby na znacznie szybsze doganianie krajów UE w poziomie rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej. Richard Sanders i Chen Yang z University College Northampton w Wielkiej Brytanii przedstawili w swoim referacie specyfikę chińskiej drogi do “nowej gospodarki”, w której nietypowe rozwiązania instytucjonalne i centralnie sterowana polityka gospodarcza zorientowana na rozwój nowoczesnych technologii pozwoliły na szybki postęp w industrializacji kraju i podniesienie technologicznego poziomu gospodarki.

Czwarta i ostatnia część książki prezentuje szeroką perspektywę uwarunkowań, ograniczeń i perspektyw “nowej gospodarki”. Krzysztof Piech z University College London, Wielka Brytania, omawia historyczną ewolucję systemów gospodarczych. Na tym tle, “nowa gospodarka” stanowi jeden z kolejnych etapów dochodzenia do nowego systemu gospodarczego - gospodarki opartej na wiedzy. Lech Zacher z WSPiZ rozlicza się z mitem “nowej gospodarki” traktowanej jako panaceum na wszystkie bolączki krajów posocjalistycznych. Zwraca on szczególną uwagę na ograniczenia dla absorpcji nowych technologii związane z czynnikami społecznymi i kulturowymi. Dariusz Dziuba z Uniwersytetu Warszawskiego podjął próbę szacunku wielkości sektora informacyjnego w Polsce i na świecie. Autor wskazuje na konieczność standaryzacji metod i narzędzi badawczych przy pomiarze sektora informacyjnego. Anna Zorska WSPiZ i SGH zanalizowała implikacje globalizacji oraz “nowej gospodarki” dla powiązań gospodarczych krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Autorka argumentuje, że globalizacja stwarza duże szanse rozwoju dla tych gospodarek i przedsiębiorstw, które chcą i potrafią wykorzystać nowe technologie. Ci, którzy tego nie uczynią, mogą skazać się na ekonomiczną marginalizację. Podobne zagadnienia porusza Grzegorz W. Kołodko z Centrum Badawczego TIGER, WSPiZ, który w swoim referacie wskazuje na dylematy polityki gospodarczej w świetle postępującego procesu integracji światowych rynków kapitału, handlu i siły roboczej, napędzanego m.in. przez Internet, telekomunikację i IT. Autor analizuje również wielowątkowe zależności pomiędzy postępowaniem technologicznym a wzrostem gospodarczym.

Życzę Państwu interesującej lektury.

Marcin Piątkowski,
Warszawa, październik 2003 r.